

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI AXLOQIY QADRIYATLAR RUHIDA TARBIYALASHNING O'ZIGA XOSLIGI

Umarova Mehriniso Ibragim qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

e-mail: mehrinisoumarova03.01@mail.ru

Annotatsiya. Madaniyat globallashtirishning o'sib borayotgan tendentsiyalaridan farqli o'laroq, milliy madaniy qadriyatlarga qiziqish sezilarli darajada oshdi. Jahon tarixiy tajribasi shuni ko'rsatadiki, aynan mustahkam ma'naviy-axloqiy poydevorning shakllanishi negizida millatning barqaror mentaliteti shakllanadi, uning tarixiy hayotiyligini ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: ma'naviyat, milliy qadriyat, tarbiya, tarixiy tajriba, bolalar, umuminsoniy qadriyat.

Abstract. In contrast to the growing trends of cultural globalization, interest in national cultural values has increased significantly. World historical experience shows that a stable mentality of a nation is formed on the basis of the formation of a strong spiritual and moral foundation, which ensures its historical vitality.

Key words: spirituality, national value, education, historical experience, children, universal value

Hozirgi zamon falsafa, sotsiologiya, psixologiya, pedagogikada ruh, ruh va ma'naviyat tushunchalari bilan bog'liq bir qancha atamalar qo'llaniladi: shaxsning ma'naviy qiyofasi, ma'naviy darajasi, ma'naviy boyligi, xalq ruhi va boshqalar. "Ruh", "ma'naviyat" tushunchalarini rivojlantirishga XIX asr oxiri - XX asr boshlaridagi mahalliy rus faylasuflarining qarashlari katta hissa qo'shdi (V.S. Solovyovning "dunyo ruhi", D.S. Merejkovskiyning "ruhiy tana" , "ma'naviy yangilanish" I.A.Ilyin , "ruh va haqiqat" N.A.Berdyayev). va haqida. Losskiy "Ma'naviyat ezgulikka, haqiqatga, go'zallikka intilishda namoyon bo'ladi", degan ishonch hosil qilgan. Uning ta'limotida ma'naviy "to'yingan" shaxs - bu "mutlaq qadriyatlarni va o'z xatti-harakatlarida ularga amal qilish majburiyatini anglagan mavjudot, bu shaxsning intensiv ma'naviy o'sishi kelib chiqadi".

V.Dalning fikricha, "ruh jismonan mavjudotdir; moddiy emas, balki asosiy dunyoning yashovchisi; bizga etib bo'lmaydigan ruhiy dunyoning bepusht aholisi ... ". Bir qator tadqiqotchilarning fikricha, ruh shaxsda namoyon bo'ladi. Ruh, B.C. Solovyov, bu "sevgi namoyonidir". "Inson ruhining maqsadlaridan biri nafaqat uning ijtimoiy, balki tabiiy va dunyoviy muhitga ham haqiqiy sevgi munosabatlarini o'rnatish bo'lishi kerak." Ruhni rivojlantirish tamoyili B.C. Solovyov so'zsiz - inson ruhi "o'zi bilan emas, balki uning so'zsiz mazmuni bilan mashg'ul bo'lishi kerak". Uning fikricha, shaxsiy ruhni boshqariladigan holatda saqlash shaxs ma'naviyatining ko'rsatkichidir. Rus mutafakkiri va vatanparvar I.A.

Ilyin inson tabiatan ma'naviyatni ro'yobga chiqarish qobiliyatiga ega ekanligini ta'kidladi: "Endi esa tarbiyachi (ona yoki ota) zimmasiga birinchi imkoniyatdayoq bola qalbini ilohiy inoyat va go'zallik, muhabbat nurlari bilan uyg'otishdek katta va mas'uliyatli vazifa turibdi. va quvonch ... Onaning muloyim ko'rinishi va ovozi allaqachon bu ishni boshlaydi.

Ma'naviyat - 1) etuk shaxs rivojlanishi va o'zini o'zi boshqarishning eng yuqori darajasi, bunda insoniy qadriyatlarga bardosh berish uning hayotiy faoliyatining asosiy yo'nalishlariga aylanadi; 2) inson shaxsiyatining o'zgaralar manfaati uchun harakatlarga yo'naltirilishi, axloqiy absolyutlarni izlash; 3) nasroniylik nuqtai nazaridan - insonning Xudo bilan eng yuqori intilishlarida birlashishi Yu.A. Kostyuk "ma'naviyat" tushunchasiga quyidagi ta'rifni beradi: "Insonning hozirgi vaziyat va bevosita ehtiyojlar tomonidan belgilab qo'yilgan so'zsiz zaruriy chegaralardan tashqariga chiqish va o'z hayotini qurish qobiliyatini o'zida to'playdigan yaxlit ruhiy hodisa. insonga xizmat qilish, ezgulik, barcha tirik mavjudotlarga muhabbat va o'z-o'zini takomillashtirishga doimiy intilish asosidagi umuminsoniy qadriyatlar bilan o'z ideallari bilan hamohang. IN VA. Slobodchikov va E.I. Isaev ma'naviyat va axloq bilan bog'langan.

"Ma'naviyat haqida gap ketganda, - deb yozadilar tadqiqotchilar, - biz, birinchi navbatda, uning axloqiy tuzilishini, o'z xulq-atvorida ijtimoiy, ijtimoiy hayotning eng yuqori qadriyatlariga amal qilish qobiliyatini, haqiqat, ezgulik g'oyalariga sodiqligini tushunamiz. va go'zallik... Insonning ma'naviy hayoti hamisha jamiyatga, inson zotiga boshqa tomonga buriladi. Inson shu darajada ma'naviyatli bo'ladiki, u insoniyat jamiyatining yuksak axloqiy qadriyatlariga muvofiq ish tutsa, ularga muvofiq harakat qila oladi.

Axloq inson ma'naviyatining o'lchovlaridan biridir. Inson ma'naviyatining eng yuqori darajasida, V.I. Slobodchikova va E.I. Isaev, insonga hamma narsaning eng oliy asosi bo'lgan Xudo bilan shaxsiy munosabati namoyon bo'lganda, o'zini namoyon qiladi va uning hayot tarziga aylanadi. Ma'naviy rivojlangan inson faqat tushunadigan emas, balki to'g'ri baholaydigan ham, to'g'ri harakat qiladigan hamdir. Ozhegov S.I lug'atida. "Axloq - bu insonni boshqaradigan ichki, ma'naviy fazilatlar, axloqiy me'yorlar, shu sifatlar bilan belgilanadigan xulq-atvor qoidalari".

L.A. Grigorovich quyidagi ta'rifni berdi: "axloq - bu mehribonlik, odoblilik, intizom, kollektivizm kabi fazilatlar va xususiyatlarni o'zida mujassam etgan shaxsiy xususiyatdir". Axloqiy ta'limotlarning aksariyati axloq, axloq bilan belgilanadi. Falsafa lug'atida "Axloq" (lotincha "mores" - odoblar) - me'yorni ifodalovchi me'yorlar, tamoyillar, inson xatti-harakatlari qoidalari, shuningdek, inson xatti-harakatlarining o'zi (harakat motivlari, faoliyat natijalari), his-tuyg'ular, hukmlar. odamlarning do'st va ijtimoiy butun (jamoat, sinf, odamlar, jamiyat) bilan

munosabatlarini tartibga solish. IN VA. Dahl axloq so'zini "axloqiy ta'limot, inson irodasi uchun qoidalar, vijdon" deb talqin qilgan. U shunday deb ishongan: "Axloq - bu jismoniy, jismoniy, ruhiy va aqliy narsalarga qarama-qarshidir. Insonning axloqiy hayoti moddiy hayotdan muhimroqdir.

Ma'naviy hayotning yarmiga taalluqli bo'lib, aqliy hayotga qarama-qarshi, lekin u bilan umumiy ma'naviy tamoyilni solishtiradigan bo'lsak, haqiqat va yolg'on aqliyga, yaxshilik va yomonlik axloqqa tegishli. Xushmuomala, odobli, yaxshi xulqli, vijdonga, haqiqat qonunlariga muvofiq, halol va pok qalbli fuqarolik burchi bilan inson qadr-qimmatini. Bu axloqli, pokiza, benuqson axloqli odam. Axloq deganda, odatda, jamiyatda odamlarning bir-biriga nisbatan xulq-atvorining umumiy tamoyillari va me'yorlari yig'indisi tushuniladi.

Axloq insonning his-tuyg'ularini, istaklarini va xatti-harakatlarini ma'lum bir dunyoqarashning axloqiy tamoyillariga muvofiq tartibga soladi. T.I.ning so'zlariga ko'ra. Petrakova, axloq so'zsiz va tarixiy diniy tamoyilga asoslanadi. Axloq (axloq) - 1) ijtimoiy ongning alohida shakli va ijtimoiy munosabatlarning bir turi, jamiyatdagi kishilarning munosabatlarini jamoatchilik fikri asosida tartibga soluvchi, ularning xulq-atvori va faoliyatini rag'batlantiradigan yoki to'xtatuvchi norma va qoidalar majmui. Oddiy me'yorlar yoki an'analardan farqli o'laroq, axloqiy me'yorlar ezgulik va yomonlik, adolat, adolat va boshqalar ideallari shaklida asoslanadi; 2) mehr-oqibat, adolat, odob, hamdardlik, yordam berishga tayyorlik kabi insonparvarlik qadriyatlariga asoslangan ichki inson huquqlari tizimi.

Foydalanilgan manbalar ro'yxati

1. Altshuller G.S. Ijodkorlik aniq fan sifatida. M., 1979.S. 10-60.
2. Antonova, Yu.A. Bolalar va ota-onalar uchun qiziqarli o'yinlar va o'yin-kulgilar / Yu.A. Antonova. M: 2007. 280 -288 b.
3. Umarova Mekhriniso "The use of creative games in the educational process in preschool education" Web of Scientist: International Scientific Research Journal <https://wos.academiascience.org>. **Published:** May 19, 2022.